

การใช้ประโยชน์จากแหล่งต้นไทรของสัตว์ป่าในป่าแก่งกระจาน (Utilization of *Ficus* sources by wildlife in Kaeng Kra Chan forest)

เผด็จ บุญขาว, อัมพรพิมล ประยูร และบุษบง กาญจนสาขา

บทคัดย่อ

เผด็จ บุญขาว อัมพรพิมล ประยูร และบุษบง กาญจนสาขา. 2552. การใช้ประโยชน์จากแหล่งต้นไทรของสัตว์ป่าในป่าแก่งกระจาน. หน้า 15-35. ใน *ผลงานวิจัย และรายงานความก้าวหน้างานวิจัยประจำปี 2552*. กลุ่มงานวิจัยสัตว์ป่า สำนักอนุรักษ์สัตว์ป่า กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช. กรุงเทพฯ.

การศึกษาการใช้ประโยชน์จากแหล่งต้นไทรของสัตว์ป่าในป่าแก่งกระจาน ได้ดำเนินการตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2550 ถึงเดือนกันยายน 2552 บริเวณหน่วยพิทักษ์ป่าบ้านกร่าง อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทำการสำรวจชนิด การกระจายและลักษณะทางกายภาพของต้นไทรตามเส้นทางศึกษาธรรมชาติบริเวณรอบๆพื้นที่หน่วยฯบ้านกร่าง รวมทั้งทำการศึกษาชีวพลักษณ์ (Phenology) และการให้ผลผลิต (Productivity) ของผลไทรสุก นอกจากนี้ยังศึกษาการใช้ประโยชน์ของสัตว์ป่า โดยเฉพาะในกลุ่มสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมและนก

จากการศึกษาพบไทร 21 ชนิด ซึ่งมีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางของลำต้น (DBH) 0.3-2.7 เมตร มีความสูง 7.5 - 29 เมตร และมีการปกคลุมของเรือนยอด 38.4-471.3 ตารางเมตร ได้คัดเลือกเป็นไทรเป้าหมาย 12 ชนิด ตามแนวนอนบริเวณหน่วยพิทักษ์ป่าบ้านกร่างซึ่งเป็นแหล่งศึกษาธรรมชาติของนักท่องเที่ยว เพื่อสำรวจชีวพลักษณ์หรือการติดผลและช่วงเวลาการติดผล พบว่าไทรทั้ง 12 ชนิด ได้แก่ ไทรย้อยใบแหลม (*Ficus benjamina* L.) ไทรย้อยใบทู่ (*Ficus microcarpa* L.f.) ไทรโฮ (*Ficus geniculata* Kurz) ไทรกะเหรี่ยง (*Ficus capillipes* Gagnep.) ไทรกระเบื้อง (*Ficus maclellandii* King) ไทรย้อย (*Ficus kurzii* King) ไทรกร่าง (*Ficus altissima* Blume) ไทรลูงชน (*Ficus drupacea* Thumb.) ไทรเลียงผิง (*Ficus albipila* (Miq.) Miq.) ไทรเล็บ (*Ficus superba* (Miq.) Miq.) *Ficus calophylla* Blume และ *Ficus annulata* Blume มีลักษณะของผลและช่วงเวลาการติดผลที่แตกต่างกัน ซึ่งระยะเวลาการติดผลแต่ละครั้งนาน 4-7 สัปดาห์ และในช่วงเวลาที่ไทรติดผลแต่ละครั้งจะมีระยะเวลาที่ผลไทรสุกนาน 7.8 -11.8 วัน

ได้พบนก 112 ชนิดเข้ามาใช้ประโยชน์จากต้นไทร แบ่งกลุ่มของนกที่มาใช้ประโยชน์จากไทรออกเป็น 4 กลุ่ม คือ (1) นกที่กินเฉพาะผลไทรพบ 33 ชนิด (2) นกที่กินแมลงในต้นไทรพบ 50 ชนิด (3) นกที่กินทั้งแมลงในต้นไทรและผลไทรพบ 7 ชนิด (4) นกที่เข้ามาพักหรือเกาะต้นไทรพบ 22 ชนิด จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างขนาด สี และรสชาติของผลไทรและการใช้ประโยชน์ของนก พบว่านกส่วนใหญ่ชอบกินผลไทรที่มีขนาดใหญ่ ผลมีสีม่วงแดงและมีรสค่อนข้างหวาน ได้แก่ ไทรย้อย ส่วนพฤติกรรมการกินผลไทรของนกมี 3 แบบ คือ กินแบบกลืนทั้งผล กินแบบจิกกินทั้งผล และกินแบบค่อยๆ จิกกิน นอกจากนี้พฤติกรรมการเข้ามาใช้ประโยชน์ของนก แบ่งได้ 4 แบบ คือ นกที่เข้ามาเดี่ยวๆ เข้ามาเป็นคู่ เข้ามาเป็นฝูงขนาดเล็ก และเข้ามาเป็นฝูงขนาดใหญ่

ได้พบสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมจำนวน 12 ชนิด เข้ามาใช้ประโยชน์จากต้นไทร แบ่งเป็นสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมที่หากินตอนกลางวัน 10 ชนิด หากินตอนกลางคืน 2 ชนิด พบว่าสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมชอบกินผลไทรที่มีขนาดกลางและใหญ่ ผลมีสีม่วงแดงและสีเหลืองส้มที่มีรสค่อนข้างหวาน ได้แก่ ไทรกระเบื้องและไทรย้อย ส่วนพฤติกรรมการกินผลไทรของสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมมี 3 แบบ คือ ใช้ขาหน้าเก็บผลไทรกินทั้งผล เช่น ชะนีมือขาว หรือใช้ขาหน้าเก็บผลไทรแล้วแทะกินเช่นกระรอกหรือใช้ปากเก็บผลไทรแล้วกินทั้งผล เช่น อีเห็นเครือ นอกจากนี้พฤติกรรมการเข้ามาใช้ประโยชน์ของสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมยังแบ่งได้ 3 แบบ คือ สัตว์ที่เข้ามาเดี่ยวๆ เช่น อีเห็นเครือ เข้ามาเป็นคู่ เช่น หมาไม้ และเข้ามาเป็นฝูง เช่น ค่างแว่นถิ่นใต้

คำนำ

อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน เป็นหนึ่งในอุทยานแห่งชาติที่มีความสำคัญที่สุดในด้านการอนุรักษ์สัตว์ป่า เนื่องจากมีขนาดใหญ่ถึง 2914 ตารางกิโลเมตร เป็นพื้นที่ป่าอนุรักษ์ที่มีแนวเขตติดต่อกับประเทศพม่า จึงเป็นแหล่งอาศัยของสัตว์ป่าที่มีความสำคัญ นอกจากนี้พื้นที่ของอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน เป็นจุดที่มีการแพร่กระจายของสัตว์ป่าที่อยู่ทางตอนเหนือในเขตสัตวภูมิศาสตร์ Indochinese และสัตว์ป่าที่มีเขตการแพร่กระจายอยู่ทางตอนใต้ในเขตภูมิศาสตร์ Sundaic ซึ่งมีชนิดพันธุ์ของสัตว์ป่าที่มีการแพร่กระจายอยู่ในอินเดียและพม่าแพร่กระจายลงถึงพื้นที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจานด้วยและมีชนิดพันธุ์สัตว์ป่าจากมาเลเซียแพร่กระจายขึ้นตามเทือกเขาภูเก็ตเข้ามาบริเวณนี้เช่นเดียวกัน ทำให้อุทยานแห่งชาติแก่งกระจานเป็นแหล่งชุมนุมของสัตว์ป่าทั้งในเขตสัตวภูมิศาสตร์ Indochinese และ Sundaic (สาขาวิจัยสิ่งแวดล้อมและทรัพยากร สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2535)

สังคมพืชหลักในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ประกอบด้วย ระบบนิเวศของป่าไม้ซึ่งปกคลุมพื้นที่อุทยานฯ ถึงร้อยละ 80 โดยมี ป่าดงดิบ (Evergreen forest) มากถึง 80% นอกนั้นเป็นป่าเบญจพรรณหรือป่าผสมผลัดใบ (Mixed deciduous forest) และป่าเต็งรัง (Dry dipterocarp forest) นอกจากนี้ยังมีสังคมพืชในรูปแบบของไร่ร้างและพื้นที่เกษตรกรรมรวมกันเป็นร้อยละ 4 ของพื้นที่ และสังคมพืชน้ำในอ่างเก็บน้ำแก่งกระจานอีกร้อยละ 2 ของพื้นที่ (กรมป่าไม้และองค์การพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ, 2543)

ในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน จากการสำรวจความหลากหลายทางชีวภาพของสัตว์ป่าพบว่า มีนกที่พบและได้รับการยืนยันแล้วไม่ต่ำกว่า 413 ชนิด เป็นนกประจำถิ่น 305 ชนิด (73.85%) นกย้ายถิ่นที่เข้ามาในฤดูหนาว (Winter Visitors) 72 ชนิด (17.43%) นกที่อพยพผ่าน (Passage Migrants) 16 ชนิด (3.87%) นกที่บางครั้งเป็นนกประจำถิ่นและมีบางครั้งเป็นนกอพยพผ่านอุทยานฯ 8 ชนิด (1.94%) นกที่บางครั้งเป็นนกประจำถิ่นและมีบางครั้งเป็นนกที่ย้ายถิ่นเข้ามาในฤดูหนาว 8 ชนิด (1.94%) และนกที่ย้ายถิ่นเข้ามาสร้างรังวางไข่ 4 ชนิด (0.97%) นอกจากนี้ยังพบนกประจำถิ่นที่เคยคิดว่ามีเขตการแพร่กระจายอยู่เฉพาะภาคใต้ที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจานมีมากถึง 49 ชนิด และนกที่รายงานการพบในอุทยานฯ แต่ยังไม่ได้รับรายละเอียดหรือยังไม่ได้รับการยืนยันอีก 19 ชนิด ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานเป็นพื้นที่อนุรักษ์ที่มีความหลากหลายชนิดของนกมากที่สุดแห่งประเทศไทย (อุทัย, 2543) ในส่วนของสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม ได้มีการสำรวจพบว่าสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมไม่ต่ำกว่า 88 ชนิด ในจำนวนนี้เป็นพวกค่างควาถึง 25 ชนิด สัตว์ป่าขนาดใหญ่ เช่น ช้างป่า (Asian Elephant) พบได้ง่ายในบางพื้นที่และในบางฤดู ส่วนกระทิง (Gaur) พบได้ตามโป่งในป่าดิบแล้ง บริเวณยอดเขาพะเนินทุ่งตามสันเขาจะงันนิกยวกตองและแม้แต่ตามถนนที่มุ่งไปสู่เขาพะเนินทุ่ง สัตว์ป่าที่พบได้บ่อยคือ เก้ง ซึ่งมี 2 ชนิด เก้งหรือพาน (Common Barking Deer) ซึ่งพบได้ทั่วไป อีกชนิดหนึ่งคือ เก้งหม้อ (Fea's Barking Deer) ซึ่งเป็นสัตว์ป่าหายากแต่ยังพบได้ไม่ยากนักในป่าแห่งนี้ เสือโคร่ง (Tiger) และเสือดาว (Leopard) ยังพบได้บนถนนสายพะเนินทุ่งแต่มีจำนวนไม่มากนัก เช่นเดียวกับสมเสร็จ (Tapir) ซึ่งพบในป่าลึกแต่ส่วนใหญ่มักพบแต่รอยเท้า กองมูล หรือปลักที่นอน ในป่าดงดิบตามเรือนยอดมักพบฝูงควาแว่นถิ่นใต้

(Dusky Leaf Monkey) หาใบไม้และผลไม้กินเป็นอาหาร ซึ่งมักจะออกหากินรวมกันเป็นฝูงประมาณฝูงละ 5-20 ตัว และไม่ค่อยเปรี้ยวต่างกับค่างดำ (Banded Leaf Monkey) ซึ่งหากินเป็นฝูงเล็ก ๆ ประมาณฝูงละ 3-5 ตัว และเปรี้ยวกว่าค่างแว่นถิ่นใต้มาก ชะนีมือขาว (White-handed Gibbon) เป็นสัตว์ป่าที่หากินเป็นครอบครัว ๆ หนึ่งจะมีชะนี 2-6 ตัว เท่านั้น สัตว์จำพวกกระรอกก็มีหลายชนิด เช่น กระรอกปลายหางดำ (Grey-bellied Squirrel) และพญากระรอกดำ (Black Giant Squirrel) เป็นต้น (อุทัย, 2543)

ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มสัตว์ป่าที่กินผลไม้กับต้นไทร นับว่าเป็นความสัมพันธ์ที่น่าสนใจในระบบนิเวศป่าเขตร้อน (Tropical forest ecosystem) อีกทั้งต้นไทรยังสามารถเป็นแหล่งที่สามารถสังเกต ความสัมพันธ์ของสัตว์ป่าชนิดต่างๆ ภายในชุมชนของสัตว์ป่าหลากหลายชนิดโดยเฉพาะ กลุ่มนก และกลุ่มสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมที่เข้ามาใช้ประโยชน์จากต้นไทรอีกด้วย อีกทั้งยังสามารถจัดการให้เป็นแหล่งศึกษาธรรมชาติที่เหมาะสมสำหรับนักท่องเที่ยวได้อีกทางหนึ่ง อย่างไรก็ตามองค์ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับความหลากหลายของชนิดพันธุ์ ระบบนิเวศป่าเขตร้อนและความสัมพันธ์ของสัตว์ป่าที่มาใช้ประโยชน์จากต้นไทรในพื้นที่ที่ยังขาดอยู่ จึงต้องมีการศึกษาเพิ่มขึ้น รวมทั้งชนิดของต้นไทรที่มีความสำคัญและการกระจายในพื้นที่ เพื่อที่จะใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานทั้งในเชิงวิชาการและในการประยุกต์ใช้วางแผนจัดการการท่องเที่ยวเชิงระบบนิเวศ (Eco-tourism) ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจานต่อไป

พื้นที่การศึกษาและวิธีการศึกษา

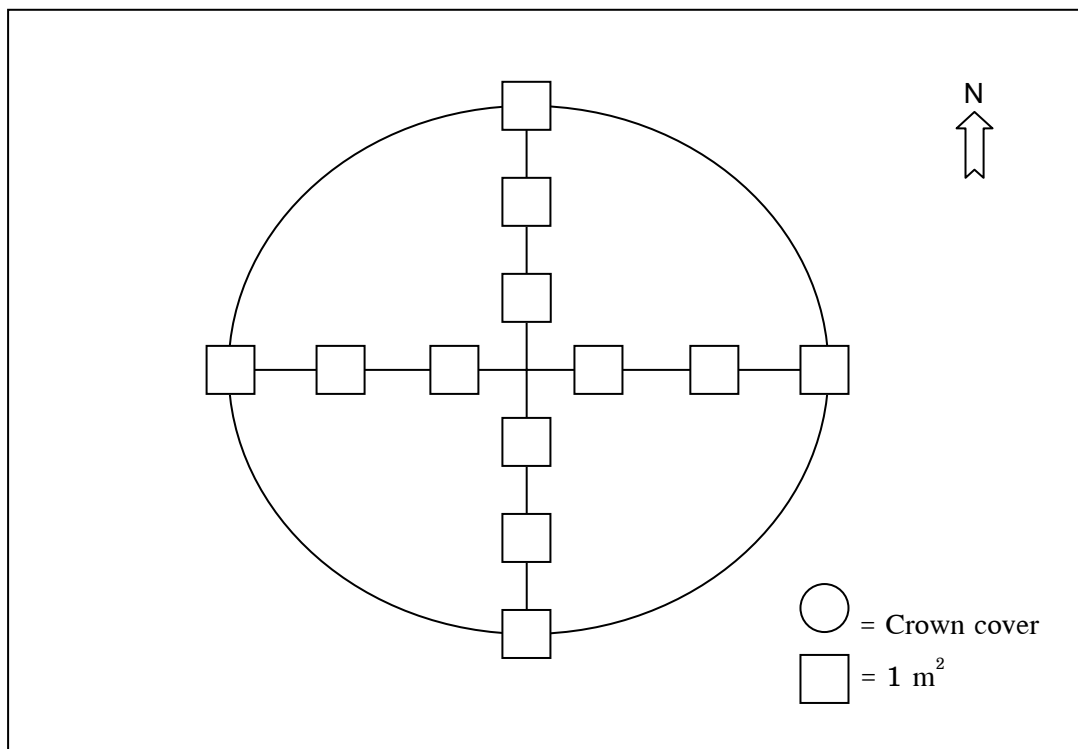
1. ศึกษาชนิดและการกระจายของต้นไทร โดยทำการสำรวจในบริเวณเส้นทางเดินชมธรรมชาติและพื้นที่รอบ ๆ หน่วยพิทักษ์ป่าบ้านกร่าง เพื่อสำรวจชนิดและความหนาแน่นของต้นไทร โดยจับพิกัดตำแหน่งของต้นไทรแต่ละชนิดแล้วจัดทำแผนที่การกระจายของต้นไทร ในบริเวณหน่วยพิทักษ์ป่าบ้านกร่าง อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี

2. ศึกษาลักษณะทางกายภาพของต้นไทร โดยวัดเส้นผ่าศูนย์กลางของลำต้น (DBH) ความสูง (Height) และการปกคลุมของเรือนยอด (Crown cover) ของต้นไทร

3. ศึกษาชีพลักษณ์ (Phenology) โดยสำรวจสภาพของใบและผล ได้แก่ ช่วงเวลาการแตกใบอ่อน ใบเต็มต้น ใบร่วง ผลอ่อนและผลสุก ทำการสำรวจเดือนละ 2 ครั้ง โดยเลือกต้นไทรเป้าหมาย 12 ชนิด จำนวน 56 ต้น

4. ศึกษาการให้ผลผลิต (Productivity) ของต้นไทรที่มีผลสุก โดยวางแผนขนาด 1 ตารางเมตร จำนวนต้นละ 12 แปลง ให้จุดศูนย์กลางของ Crown cover เป็นแกนหลัก วางแปลงทิศละ 3 แปลง ให้มีระยะห่างเท่า ๆ กัน (ภาพที่ 1) เพื่อตรวจสอบผลผลิตของไทรจากผลที่ร่วงลงมา (Fruit drop) กับผลที่ประมาณว่าสัตว์กินเหลือแล้วร่วงลงมาหรือผลที่ร่วงมาแล้วสัตว์กินเหลือ (Fruit sheath) ในแต่ละแปลง

5. คัดเลือกผลไทรสุกจำนวน 10 ลูก เพื่อทำการวัดขนาด ชั่งน้ำหนัก บันทึกสีผลและรสชาติอาทิตย์ละ 2 ครั้ง

ภาพที่ 1. แสดงการวางแปลงทั้ง 12 แปลงบริเวณใต้ต้นไทร ในการเก็บข้อมูลการให้ผลผลิตของผลไทร (Productivity) เพื่อใช้ตรวจสอบ Fruit drop และ Fruit sheath

6. ศึกษาการใช้ประโยชน์จากต้นไทรเป้าหมายของสัตว์ป่า โดยเฝ้าสังเกตและบันทึกสัตว์ป่าที่มาใช้ประโยชน์ในช่วงที่มีผลไทรสุกในช่วงเวลา 07.00-17.00 น. และเวลา 19.00-21.00 น.

7. การวิเคราะห์ผลการศึกษา โดยจัดทำตารางแสดงการติดผลและช่วงเวลาที่ผลสุกของไทรแต่ละชนิดในรอบปี เปรียบเทียบผลผลิตของต้นไทรแต่ละชนิดในรอบปี จัดทำบัญชีรายชื่อสัตว์ป่าที่มาใช้ประโยชน์จากต้นไทร เปรียบเทียบขนาด สีและรสชาติของผลไทรที่สัตว์ป่าเข้ามาเลือกใช้ประโยชน์

ผลการศึกษาและวิจารณ์ผล

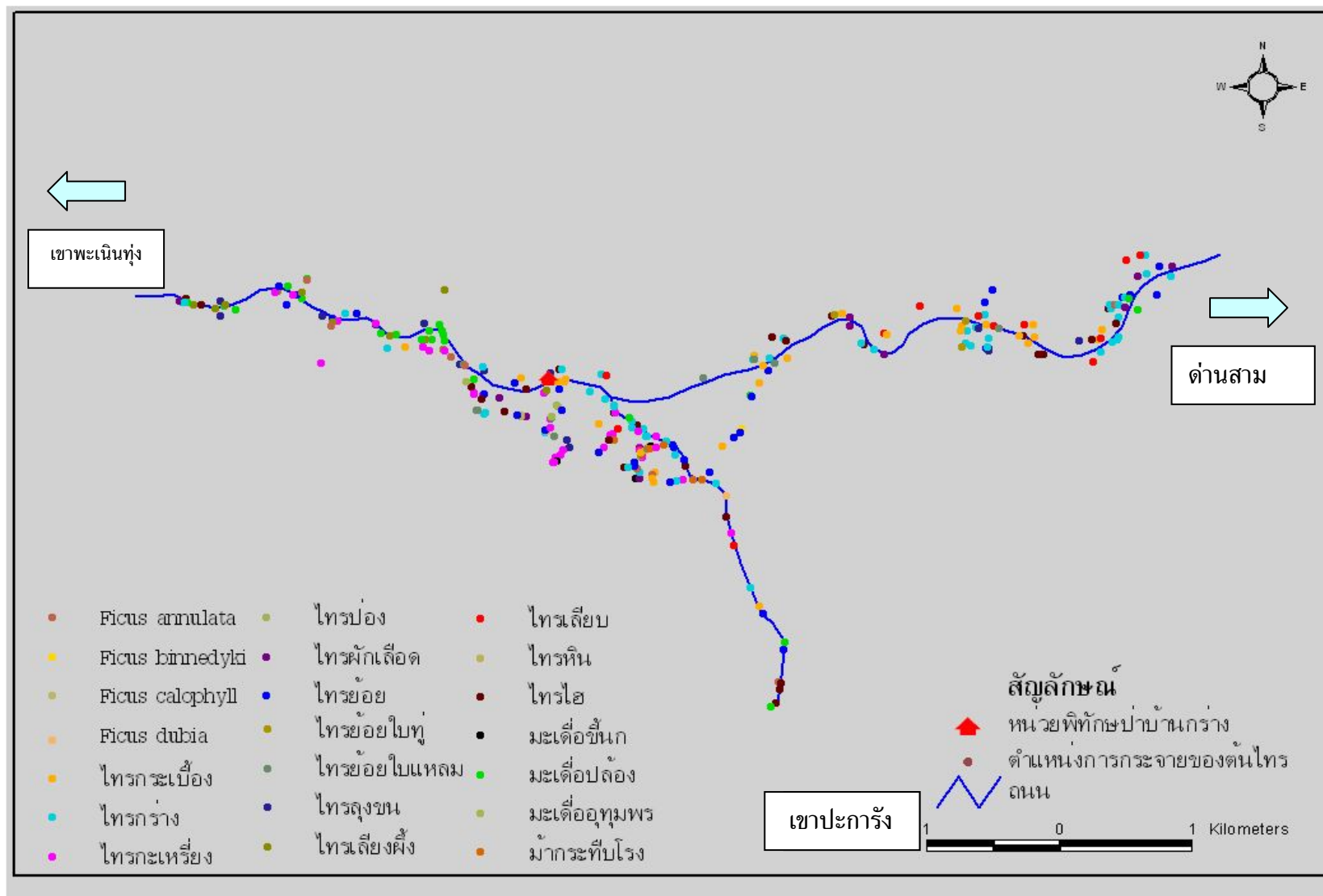
การแพร่กระจายและความหนาแน่นของต้นไทร

จากการสำรวจการกระจายของต้นไทรในบริเวณเส้นทางเดินชมธรรมชาติและพื้นที่รอบ ๆ หน่วยพิทักษ์ป่าบ้านกร่าง อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน สัมภาษณ์พบต้นไทรทั้งหมด 21 ชนิด จำนวน 303 ต้น ได้แก่ ไทรย้อยใบแหลม (*Ficus benjamina* L.) ไทรย้อยใบทู่ (*Ficus microcarpa* L.f.) ไทรโฮ (*Ficus geniculata* Kurz) ไทรกะเหรี่ยง (*Ficus capillipes* Gagnep.) ไทรกระเบื้อง (*Ficus maclellandii* King) ไทรย้อย (*Ficus kurzii* King) ไทรกร่าง (*Ficus altissima* Blume) ไทรลุงขน (*Ficus drupacea* Thumb.) ไทรเลียงผิ้ง (*Ficus albipila* (Miq.) Miq.) ไทรเล็บ (*Ficus superba* (Miq.) Miq.) มะเดื่อปล้อง (*Ficus hispida* L.f.) ไทรป่อง (*Ficus tinctoria* G.Forst.var.) ฝักเลือด (*Ficus virens* Aiton) ไทรหิน (*Ficus curtipes* Comer) มะเดื่อขี้นก (*Ficus chartacea* Wall.) ม้ากระทืบโรง (*Ficus pubigera* Wall.) มะเดื่ออุทุมพร (*Ficus racemosa* Linn.) *Ficus calophylla* Blume *Ficus annulata* Blume *Ficus binnedykii* King และ *Ficus dubia* Wall. Ex. King (ภาพที่ 2)

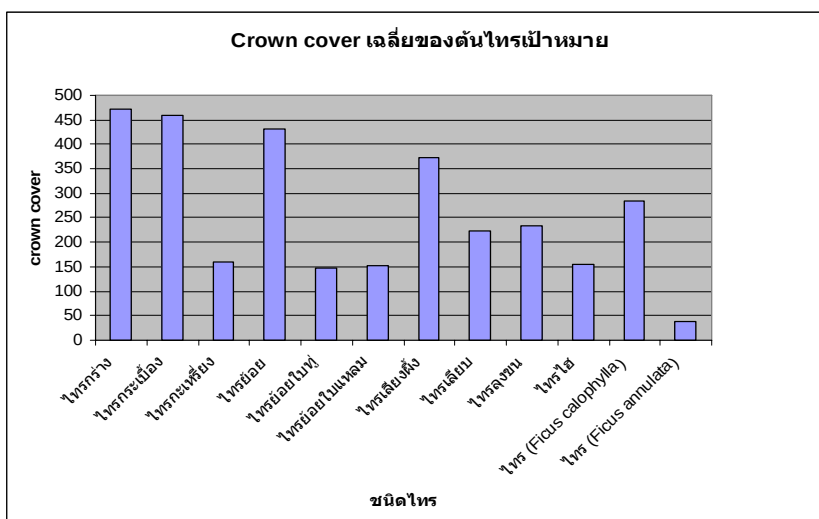
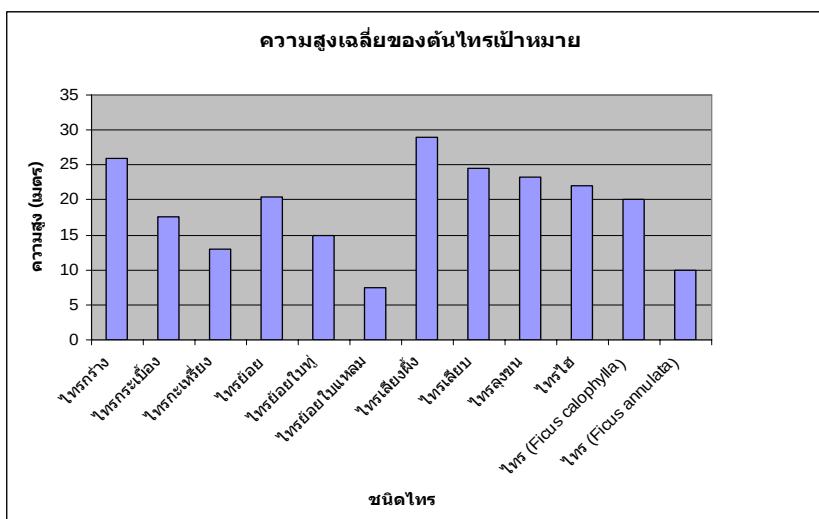
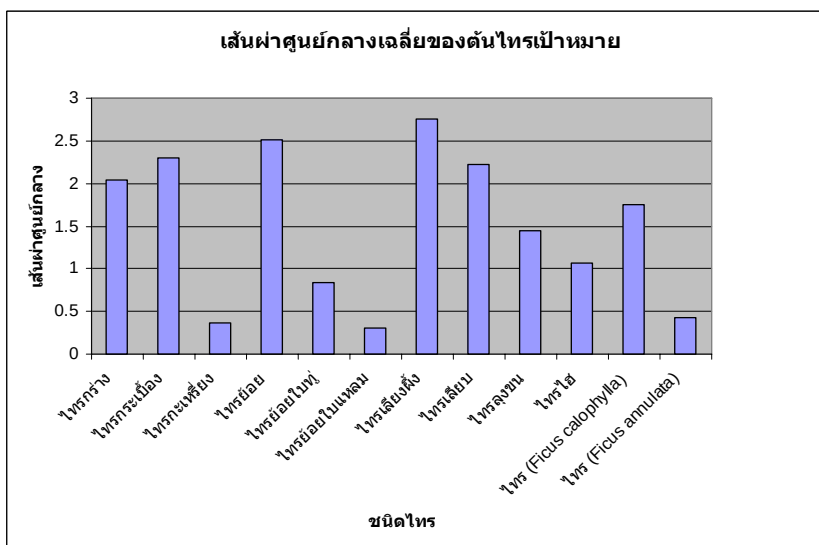
คัดเลือกต้นไทรเป้าหมาย 12 ชนิด จำนวน 30 ต้น ได้แก่ ไทรย้อยใบแหลม ไทรย้อยใบทู่ ไทรโฮ ไทรกะเหรี่ยง ไทรกระเบื้อง ไทรย้อย ไทรกร่าง ไทรลุงขน ไทรเลียงผิ้ง ไทรเล็บ *Ficus calophylla* Blume และ *Ficus annulata* Blume เพื่อสำรวจชีพลักษณะ (Phenology) หรือช่วงเวลาในการติดผลของต้นไทรแต่ละชนิด

ลักษณะทางกายภาพของต้นไทร

จากการศึกษาลักษณะทางกายภาพของต้นไทร 21 ชนิด จำนวน 303 ต้น พบว่าต้นไทรทั้งหมด มีเส้นผ่าศูนย์กลางของลำต้นตั้งแต่ 0.3-2.8 เมตร ($\bar{X} = 1.50$ เมตร) โดยไทรเลียงผิ้งและไทรย้อย มีเส้นผ่าศูนย์กลางมากที่สุด ความสูงของต้นไทรทั้งหมดอยู่ที่ 7.5-29 เมตร ($\bar{X} = 19$ เมตร) โดยไทรเลียงผิ้งและไทรกร่างจะมีความสูงมากที่สุด และการปกคลุมของเรือนยอดของต้นไทรทั้งหมดอยู่ในระหว่าง 38.5-471.3 ตารางเมตร ($\bar{X} = 260.4$ ตารางเมตร) โดยที่ไทรกร่างและไทรกระเบื้องจะมีการปกคลุมของเรือนยอดมากที่สุด (ภาพที่ 3)

ภาพที่ 2. แผนที่แสดงการกระจายของต้นไทรบริเวณหน่วยพิทักษ์ป่าบ้านกร่าง อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน

ภาพที่ 3. แผนภูมิแสดงลักษณะทางกายภาพของต้นไทรแต่ละชนิด

ชีพลักษณ์และการให้ผลผลิตของไทร

จากการศึกษาชีพลักษณ์หรือการติดผลและช่วงเวลาในการติดผล ช่วงเวลาการเกิดผลอ่อน และผลสุกรวมทั้งช่วงเวลาที่ผลร่วงหมดต้นโดยเลือกต้นไทรเป้าหมายใน 12 ชนิด จำนวน 35 ต้น ในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานและทำการเปรียบเทียบชีพลักษณ์ของต้นไทรในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ (Poonswad et al, 1998) และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าฮาลาบาลา (ภานุมาศ, 2549) โดยพบว่าไทรทั้ง 12 ชนิด มีลักษณะของผลและช่วงเวลาการติดผลที่แตกต่างกัน ดังนี้ (ตารางที่ 1)

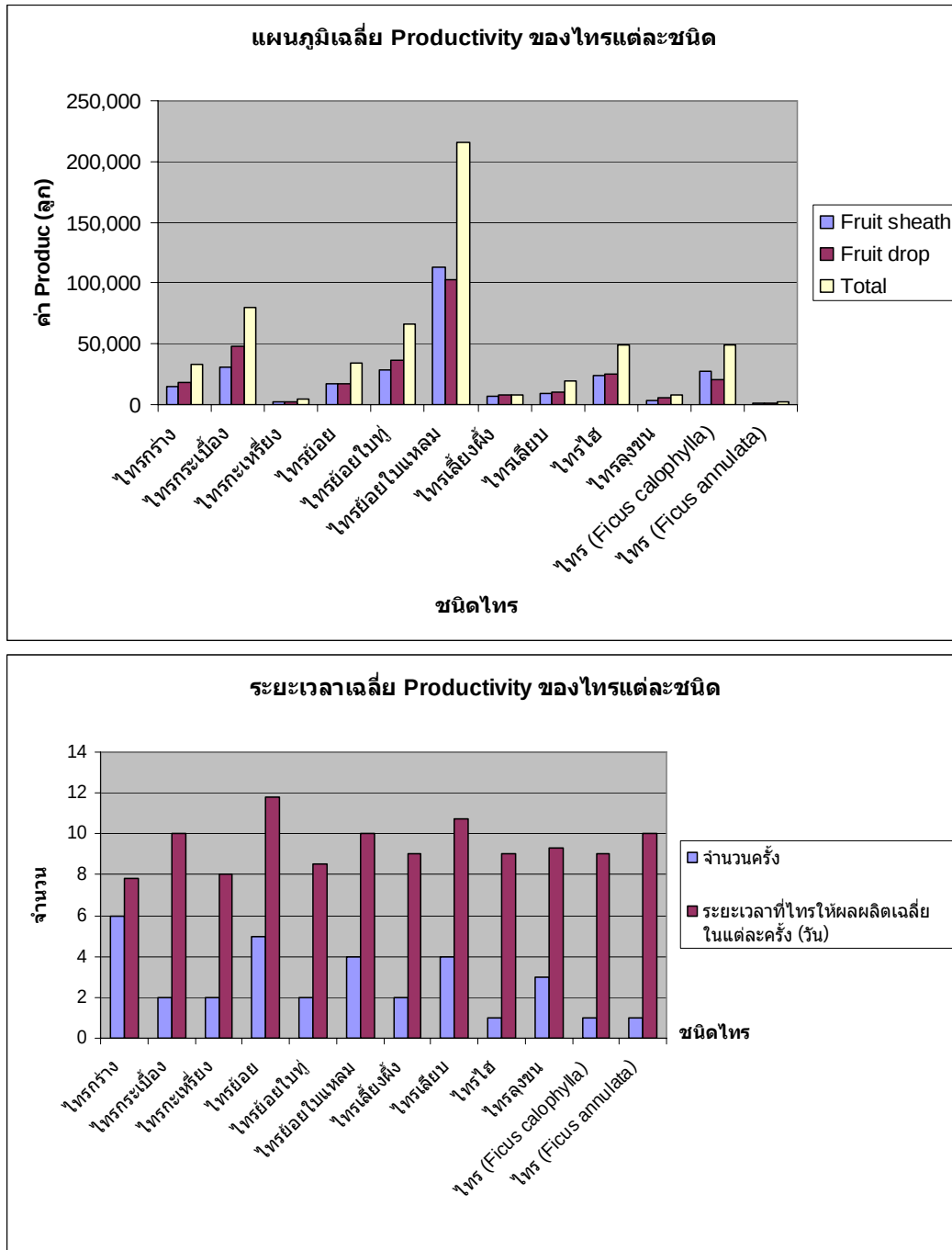
ตารางที่ 1. แสดงการเปรียบเทียบชีพลักษณ์ (Phenology) ของต้นไทรชนิดต่าง ๆ

ชนิดไทร	ชีพลักษณ์ (Phenology) ของต้นไทร		
	อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน	อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่	เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าฮาลา - บาลา
ไทรย้อยใบแหลม	ให้ผลผลิต 3 ครั้ง/ปี ช่วงเดือน มกราคม เมษายนและสิงหาคม ครั้งละประมาณ 10 วัน ผลขนาดประมาณ 0.9 ซม. สีเหลือง รสจืด	ให้ผลผลิต 3 ครั้ง/ปี ช่วงเดือนมีนาคม กรกฎาคมและตุลาคม ผลขนาดประมาณ 1.6 ซม.	ให้ผลผลิต 1 - 2 ครั้ง/ปี ช่วงเดือน พฤษภาคมและมิถุนายน ผลขนาดประมาณ 1 ซม. ผลสุกสีดำ
ไทรย้อยใบทู่	ให้ผลผลิต 2 ครั้ง/ปี ช่วงเดือน เมษายนและตุลาคม ครั้งละประมาณ 9 วัน ผลขนาดประมาณ 0.8 ซม. สีเหลืองส้ม รสฝาด	ให้ผลผลิต 1 ครั้ง/ปี ช่วงเดือนมกราคม ผลขนาดประมาณ 0.9 ซม.	ให้ผลผลิต 1- 2 ครั้ง/ปี ช่วงเดือน กันยายนและตุลาคม ผลขนาดประมาณ 0.8 ซม.
ไทรโฮ	ให้ผลผลิต 1 ครั้ง/ปี ช่วงเดือนธันวาคม ครั้งละประมาณ 9 วัน ผลขนาดประมาณ 0.6 ซม. สีเขียวเหลือง รสฝาด	ให้ผลผลิต 1- 2 ครั้ง/ปี ช่วงเดือน มกราคมและพฤษภาคม ผลขนาดประมาณ 1 ซม.	-
ไทรกระแตไต่	ให้ผลผลิต 1-2 ครั้ง/ปี ช่วงเดือนมีนาคมและกันยายน ครั้งละประมาณ 8 วัน ผลขนาดประมาณ 1.2 ซม. สีเหลืองส้ม รสค่อนข้างหวาน	-	-
ไทรกระเบื้อง	ให้ผลผลิต 1-2 ครั้ง/ปี ช่วงเดือนมีนาคมและสิงหาคม ครั้งละประมาณ 10 วัน ผลขนาดประมาณ 1.4 ซม. สีเหลืองส้ม รสค่อนข้างหวาน	-	-
<i>Ficus calophylla</i>	ให้ผลผลิต 2 ครั้ง/ปี ช่วงเดือนมีนาคมและพฤศจิกายน ครั้งละประมาณ 9 วัน	-	ให้ผลผลิต 1 ครั้ง/ปี ช่วงเดือน มกราคม ผลขนาด

ตารางที่ 1. แสดงการเปรียบเทียบชีพลักษณะ (Phenology) ของต้นไทรชนิดต่างๆ

ชนิดไทร	ชีพลักษณะ (Phenology) ของต้นไทร		
	อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน	อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่	เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าฮาลา - บาลา
	ผลขนาดประมาณ 1.2 ซม. สีเหลืองส้ม รสฝาด		ประมาณ 1.2 ซม. ผลสุกสีส้มแกมดำ
ไทรย้อย	ให้ผลผลิต 1-2 ครั้ง/ปี ช่วงเดือนเมษายนและกรกฎาคม ครั้งละประมาณ 11 วัน ผลขนาดประมาณ 1.8 ซม. สีม่วงแดง รสค่อนข้างหวาน	ให้ผลผลิต 1 ครั้ง/ปี ช่วงเดือนเมษายน ผลขนาดประมาณ 21 ซม.	-
ไทรลუნ	ให้ผลผลิต 1-3 ครั้ง/ปี ช่วงเดือนมีนาคมเมษายนและตุลาคม ครั้งละประมาณ 9 วัน ผลขนาดประมาณ 1.8 ซม. สีเหลือง รสฝาด	-	ให้ผลผลิต 1-3 ครั้ง/ปี ช่วงเดือนพฤษภาคมและกรกฎาคม ผลขนาดประมาณ 1.6 ซม. สีส้มแกมเหลือง
ไทรกร่าง	ให้ผลผลิต 1-2 ครั้ง/ปี ช่วงเดือนมีนาคมและกันยายน ครั้งละประมาณ 8 วัน ผลขนาดประมาณ 1.7 ซม. สีเหลือง รสฝาด	ให้ผลผลิต 1-2 ครั้ง/ปี ช่วงเดือนมีนาคมและกรกฎาคม ผลขนาดประมาณ 1.6 ซม.	ให้ผลผลิต 1-2 ครั้ง/ปี ช่วงเดือนกุมภาพันธ์และเมษายน ผลขนาดประมาณ 1.5 ซม. สีเหลือง
ไทรเลียงผิง	ให้ผลผลิต 1-3 ครั้ง/ปี ช่วงเดือนพฤษภาคม กันยายนและตุลาคม ครั้งละประมาณ 9 วัน ผลขนาดประมาณ 1.6 ซม. สีเหลืองส้ม รสจืด	-	-
ไทรเลียบ	ให้ผลผลิต 1-2 ครั้ง/ปี ช่วงเดือนมิถุนายนและธันวาคม ครั้งละประมาณ 9 วัน ผลขนาดประมาณ 1.5 ซม. สีเขียว เหลือง รสค่อนข้างเปรี้ยว	ให้ผลผลิต 1-2 ครั้ง/ปี ช่วงเดือนมกราคมและ มีนาคม ผลขนาดประมาณ 1 ซม.	-
<i>Ficus annulata</i>	ให้ผลผลิต 1 ครั้ง/ปี ช่วงเดือนมกราคม ครั้งละประมาณ 9 วัน ผลขนาดประมาณ 2.2 ซม. สีเขียวเหลือง รสฝาด	-	ให้ผลผลิต 1-3 ครั้ง/ปี ช่วงเดือนพฤษภาคมหรือ มิถุนายน กันยายนและ ธันวาคม ผลขนาด 2.5 ซม. ผลสุกสีเขียว

จากการศึกษาการให้ผลผลิตของไทรแต่ละชนิด พบว่าไทรย้อยใบแหลม ไทรกระเบื้อง และไทรย้อยใบทู่ ให้ผลผลิตมากที่สุดตามลำดับ ส่วนระยะเวลาการติดผลแต่ละครั้งนานประมาณ 4-7 สัปดาห์ และในช่วงเวลาที่ไทรติดผลแต่ละครั้งจะมีระยะเวลาที่ผลไทรสุกนาน 7.8-11.8 วัน และพบว่าไทรย้อย และไทรเลียบ มีระยะเวลาเฉลี่ยในช่วงที่ผลไทรสุกนานที่สุด (ภาพที่ 4)

ภาพที่ 5. แผนภูมิแสดงการให้ผลผลิต (Productivity) และระยะเวลาการให้ผลผลิตของไทรแต่ละชนิด

นอกจากนี้ยังมีการศึกษาลักษณะของผลไทรแต่ละชนิดเพื่อนำไปวิเคราะห์และเปรียบเทียบการใช้ประโยชน์ของสัตว์ โดยแบ่งเป็น 3 รูปแบบ ดังนี้

1. ขนาดของผลไทร แบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ

- (1) กลุ่มผลไทรที่ให้ผลขนาดเล็ก มีเส้นผ่าศูนย์กลาง 0.5–1.0 ซม. ได้แก่ ไทรย้อยใบแหลม ไทรย้อยใบทู่ และไทรโฮ
- (2) กลุ่มผลไทรที่ให้ผลขนาดกลาง มีเส้นผ่าศูนย์กลาง 1.1–1.5 ซม. ได้แก่ ไทรกะเหรี่ยง ไทรกระเบื้อง และ *F. calophylla*
- (3) กลุ่มผลไทรที่ให้ผลขนาดใหญ่ มีเส้นผ่าศูนย์กลาง 1.6–2.0 ซม. ได้แก่ ไทรย้อย ไทรกว้าง ไทรลุงชน ไทรเลียงผิ้ง ไทรเลียบ และ *F. annulata*

2. สีของผลไทร แบ่งเป็น 4 กลุ่ม คือ

- (1) กลุ่มผลที่มีสีเหลือง ได้แก่ ไทรย้อยใบแหลม ไทรลุงชนและไทรกว้าง
- (2) กลุ่มผลที่มีสีเหลืองส้ม ได้แก่ ไทรกระเบื้อง ไทรกะเหรี่ยง ไทรเลียงผิ้ง ไทรย้อยใบทู่ และ *F. calophylla*
- (3) กลุ่มผลที่มีสีม่วงแดง ได้แก่ ไทรย้อย
- (4) กลุ่มผลที่มีสีเขียวเหลือง ได้แก่ ไทรเลียบ ไทรโฮและ *F. annulata*

3. รสชาติของผลไทร แบ่งเป็น 4 กลุ่ม คือ

- (1) กลุ่มผลที่มีรสจืด ได้แก่ ไทรเลียงผิ้ง ไทรย้อยใบแหลมและไทรย้อยใบทู่
- (2) กลุ่มผลที่มีรสฝาด ได้แก่ ไทรกว้าง ไทรโฮ ไทรลุงชน *F. calophylla* และ *F. annulata*
- (3) กลุ่มผลที่มีรสค่อนข้างหวาน ได้แก่ ไทรกะเหรี่ยง ไทรย้อยและไทรกระเบื้อง
- (4) กลุ่มผลที่มีรสค่อนข้างเปรี้ยว ได้แก่ ไทรเลียบ

การใช้ประโยชน์จากแหล่งต้นไทรของสัตว์ป่า

1. กลุ่มนก จากการศึกษาพบนกที่เข้ามาใช้ประโยชน์จากแหล่งต้นไทรมี 112 ชนิด แบ่งเป็น

1. นกที่กินเฉพาะผลไทร มี 33 ชนิด เช่น สกุนนกเงือก นกเขาเปล้า นกโพระดก นกปรอด นกเอี้ยง นกกระราง เป็นต้น
2. นกที่กินแมลงในต้นไทร มี 50 ชนิด เช่น สกุนนกหัวขวาน นกกินแมลง นกจับแมลง นกพญาไฟ นกกระจับ นกกระจี้ เป็นต้น
3. นกที่กินแมลงในต้นไทรและกินผลไทรด้วย มี 7 ชนิด เช่น สกุนนกเขี้ยวก้านตอง นกกาฝาก นกมุนกร เป็นต้น
4. นกที่เข้ามาพักหรือเกาะต้นไทร มี 22 ชนิด เช่น สกุนเหยี่ยว นกแซงแซว นกพญาปากกว้าง เป็นต้น

เมื่อนำข้อมูลนกบางชนิดที่เข้ามากินเฉพาะผลไทรมาวิเคราะห์ พบว่าทั้งขนาด สีและรสชาติของผลไทร มีผลต่อการเข้ามาใช้ประโยชน์ของนก โดยนกส่วนใหญ่ชอบกินผลไทรที่มีขนาดใหญ่ สีม่วงแดงและรสชาติค่อนข้างหวาน ได้แก่ ไทรย้อย ไทรกระเบื้องและไทรกร่าง (ตารางที่ 2, 3, 4 และ 8) เมื่อเปรียบเทียบกับอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ นกส่วนใหญ่ชอบกินผลไทรได้หลากหลายขนาด ชอบผลไทรสีแดง สีดำหรือสีคล้ำ ได้แก่ ไทรย้อยใบแหลม ไทรกร่างและไทรย้อย (Poonswad et al, 1998)

เมื่อนำจำนวนครั้งที่นกบางชนิดเข้ามาใช้ประโยชน์จากไทรในกลุ่มต่างๆ พบว่ามีความแตกต่างกัน

ขนาดของผลไทร (ตารางที่ 5)

กลุ่มผลขนาดใหญ่ ผลไทรที่มีขนาดใหญ่มีนกเข้ามาใช้ประโยชน์ ดังนี้ นกกก นกแก้ว นกเขา เป้าธรรมดา นกเขียวครามและนกโพระดกหูเขียว

กลุ่มผลขนาดกลาง ผลไทรที่มีขนาดกลางมีนกเข้ามาใช้ประโยชน์ ดังนี้ นกขมิ้นท้ายทอยดำ และนกตีทอง

กลุ่มผลขนาดเล็ก ผลไทรที่มีขนาดเล็กมีนกเข้ามาใช้ประโยชน์ ดังนี้ นกขุนทอง นกเขียวก้านทองหน้าผากสีทองและนกปรอดเหลืองหัวจุก

สีของผลไทร (ตารางที่ 6)

กลุ่มผลสีม่วงแดง ผลไทรที่มีผลสีม่วงแดงมีนกเข้ามาใช้ประโยชน์ ดังนี้ นกกก นกแก้ว นกเขา เป้าธรรมดา นกเขียวคราม นกโพระดกหูเขียว นกเขียวก้านทองหน้าผากสีทองและนกตีทอง

กลุ่มผลสีเหลืองส้ม ผลไทรที่มีผลสีเหลืองส้มมีนกเข้ามาใช้ประโยชน์ ดังนี้ นกปรอดเหลืองหัวจุก

กลุ่มผลสีเหลือง ผลไทรที่มีสีเหลืองมีนกเข้ามาใช้ประโยชน์ ดังนี้ นกขมิ้นท้ายทอยดำและนกขุนทอง

รสชาติของผลไทร (ตารางที่ 7)

กลุ่มผลไทรที่มีรสค่อนข้างหวาน มีนกเข้ามาใช้ประโยชน์ ดังนี้ นกกก นกเขา เป้าธรรมดา นกโพระดกหูเขียว นกเขียวก้านทองหน้าผากสีทองและนกตีทอง

กลุ่มผลไทรที่มีรสจืด มีนกเข้ามาใช้ประโยชน์ ดังนี้ นกขมิ้นท้ายทอยดำ นกขุนทอง นกเขียวคราม และนกปรอดเหลืองหัวจุก

กลุ่มผลไทรที่มีรสค่อนข้างเปรี้ยว มีนกเข้ามาใช้ประโยชน์ ดังนี้ นกแก้ว

ตารางที่ 2. แสดงค่าเฉลี่ยจำนวนนกที่ใช้ประโยชน์ในแต่ละกลุ่มขนาดของผลไทรต่อการติดผลหนึ่งครั้ง (crop)

กลุ่มผลไทร	ชนิดนก (ตัว)									
	นกกก	นกแก๊ก	นกเขาเปล้าธรรมดา	นกขมิ้นท้ายทอยดำ	นกขุนทอง	นกเขี้ยว คราม	นกโพระดกหู เขียว	นกเขี้ยวก้านดอง หน้าผากสีทอง	นกปรอดเหลือง หัวจุก	นกดีทอง
ผลขนาดเล็ก	0.30	15.94	146.36	19.00	6.11	66.94	116.89	4.78	402.75	6.28
ผลขนาดกลาง	2.50	38.17	38.17	45.33	1.67	151.50	131.50	1.17	204.17	8.83
ผลขนาดใหญ่	9.55	129.95	254.30	3.05	8.15	376.25	185.60	1.60	96.90	6.75

ตารางที่ 3. แสดงค่าเฉลี่ยจำนวนนกที่ใช้ประโยชน์ในแต่ละกลุ่มสีของผลไทรต่อการติดผลหนึ่งครั้ง(crop)

กลุ่มสีผลไทร	ชนิดนก (ตัว)									
	นกกก	นกแก๊ก	นกเขาเปล้า ธรรมดา	นกขมิ้นท้ายทอยดำ	นกขุนทอง	นกเขี้ยว คราม	นกโพระดกหู เขียว	นกเขี้ยวก้านดอง หน้าผากสีทอง	นกปรอดเหลือง หัวจุก	นกดีทอง
กลุ่มผลสีเหลือง	6.20	63.30	119.42	8.60	9.62	82.30	161.44	1.89	305.85	6.21
กลุ่มผลสีเหลืองส้ม	2.17	187.20	93.80	27.70	2.23	245.93	112.33	0.83	252.87	6.90
กลุ่มผลสีเขียวเหลือง	2.50	60.00	145.75	4.75	3.75	21.00	106.50	0.00	91.00	0.75
กลุ่มผลสีม่วงแดง	16.40	277.00	755.60	3.60	2.20	615.20	294.80	4.80	154.00	10.40

ตารางที่ 4. แสดงค่าเฉลี่ยจำนวนนกที่ใช้ประโยชน์ในแต่ละกลุ่มรสชาติของผลไทรต่อการติดผลหนึ่งครั้ง(crop)

กลุ่มรสชาติผลไทร	ชนิดนก (ตัว)									
	นกกก	นกแก๊ก	นกเขาเปล้าธรรมดา	นกขมิ้นท้ายทอยดำ	นกขุนทอง	นกเขี้ยวคราม	นกโพระดกหู เขียว	นกเขี้ยวก้านดอง หน้าผากสีทอง	นกปรอดเหลือง หัวจุก	นกดีทอง
รสฝาด	5.15	38.73	121.40	2.45	3.05	55.98	97.90	0.00	76.03	2.83
รสจืด	1.11	30.17	126.56	10.83	7.61	351.32	136.17	2.11	489.43	5.44
รสค่อนข้างหวาน	7.30	387.17	322.87	46.53	2.40	313.90	229.77	2.77	244.83	12.30
รสค่อนข้างเปรี้ยว	5.00	116.00	40.50	3.50	7.50	42.00	159.00	0.00	13.00	0.50

ตารางที่ 5. แสดงค่าเฉลี่ยจำนวนครั้งที่นกที่ใช้ประโยชน์ในแต่ละกลุ่มขนาดของผลไทรต่อการติดผลหนึ่งครั้ง(crop)

กลุ่มผลไทร	ชนิดนก (ครั้ง)									
	นกกก	นกแก๊ก	นกเขาเปลาธรรมดา	นกขมิ้นท้ายทอยดำ	นกขุนทอง	นกเขียวคราม	นกโพระดกหูเขียว	นกเขียวก้านดองหน้าผากสีทอง	นกปรอดเหลืองหัวจุก	นกดีทอง
ผลขนาดเล็ก	0.30	7.20	25.67	15.17	4.61	30.44	64.53	3.56	112.47	5.39
ผลขนาดกลาง	1.17	15.67	22.17	29.67	0.83	61.83	46.50	0.67	81.17	7.67
ผลขนาดใหญ่	7.10	53.10	28.75	2.70	2.65	106.80	83.55	0.95	31.90	5.80

ตารางที่ 6. แสดงค่าเฉลี่ยจำนวนครั้งที่นกที่ใช้ประโยชน์ในแต่ละกลุ่มสีของผลไทรต่อการติดผลหนึ่งครั้ง(crop)

กลุ่มสีผลไทร	ชนิดนก (ครั้ง)									
	นกกก	นกแก๊ก	นกเขาเปลาธรรมดา	นกขมิ้นท้ายทอยดำ	นกขุนทอง	นกเขียวคราม	นกโพระดกหูเขียว	นกเขียวก้านดองหน้าผากสีทอง	นกปรอดเหลืองหัวจุก	นกดีทอง
กลุ่มผลสีเหลือง	4.17	30.67	13.83	7.98	3.73	30.03	82.81	1.22	58.77	4.60
กลุ่มผลสีเหลืองส้ม	1.27	11.73	20.43	7.63	1.17	83.47	43.30	0.43	81.00	6.20
กลุ่มผลสีเขียวเหลือง	1.75	27.75	25.00	4.75	1.75	13.50	52.50	0.00	42.25	0.75
กลุ่มผลสีม่วงแดง	12.00	92.60	75.60	2.60	1.20	145.80	95.40	3.80	47.00	10.40

ตารางที่ 7. แสดงค่าเฉลี่ยจำนวนครั้งที่นกที่ใช้ประโยชน์ในแต่ละกลุ่มรสชาติของผลไทรต่อการติดผลหนึ่งครั้ง(crop)

กลุ่มรสชาติผลไทร	ชนิดนก (ครั้ง)									
	นกกก	นกแก๊ก	นกเขาเปลาธรรมดา	นกขมิ้นท้ายทอยดำ	นกขุนทอง	นกเขียวคราม	นกโพระดกหูเขียว	นกเขียวก้านดองหน้าผากสีทอง	นกปรอดเหลืองหัวจุก	นกดีทอง
รสฝาด	3.38	20.50	17.63	2.15	0.80	30.53	53.28	0.00	29.58	2.30
รสจืด	0.94	10.22	19.22	10.50	3.78	93.28	55.44	1.45	99.50	4.56
รสค่อนข้างหวาน	4.83	44.53	43.37	10.20	1.23	83.77	78.30	1.77	96.50	11.13
รสค่อนข้างเปรี้ยว	3.50	52.50	11.00	3.50	3.50	27.00	51.00	0.00	6.50	0.50

ตารางที่ 8. แสดงลักษณะของผลไทรและชนิดของไทรส่วนใหญ่ที่นกบางชนิดชอบกิน

ชนิดนก	ลักษณะของผลไทรที่นกชอบกิน			ชนิดของไทร
	ขนาด	สี	รส	
นกกก (<i>Buceros bicornis</i>)	ใหญ่	ม่วงแดง	ค่อนข้างหวาน	ไทรย้อย
นกแก้ว (<i>Anthraceroceros albirostris</i>)	ใหญ่	ม่วงแดง	ค่อนข้างหวาน	ไทรย้อย
นกเขาเปล้าธรรมดา (<i>Treron curvirostra</i>)	ใหญ่	ม่วงแดง	ค่อนข้างหวาน	ไทรย้อย
นกขมิ้นท้ายทอยดำ (<i>Oriolus chinensis</i>)	กลาง	เหลืองส้ม	ค่อนข้างหวาน	ไทรกระเบื้อง
นกขุนทอง (<i>Gracula religiosa</i>)	ใหญ่	เหลือง	จืด	ไทรกร่าง, ไทรลูงชน
นกเขียวคราม (<i>Irena puella</i>)	ใหญ่	ม่วงแดง	จืด	ไทรย้อย, ไทรกร่าง
นกโพระดกหูเขียว (<i>Megalaima faiostricta</i>)	ใหญ่	ม่วงแดง	ค่อนข้างหวาน	ไทรย้อย
นกเขียวก้านตองหน้าผากสีทอง (<i>Chloropsis aurifrons</i>)	เล็ก	ม่วงแดง	ค่อนข้างหวาน	ไทรย้อยใบแหลม, ไทรย้อย
นกปรอดเหลืองหัวจุก (<i>Pycnonotus melanicterus</i>)	เล็ก	เหลือง	จืด	ไทรย้อยใบแหลม
นกตีทอง (<i>Megalaima haemacephala</i>)	กลาง	ม่วงแดง	ค่อนข้างหวาน	ไทรย้อย, ไทรกระเบื้อง

จากการศึกษาพฤติกรรมการกินผลไทรของนกสามารถแบ่งการกินได้ 3 แบบ ดังนี้

1. นกที่กินแบบกลืนทั้งผล เช่น นกกก นกแก้ว นกเงือกกรามช้าง นกเงือกสีน้ำตาล เป็นต้น

2. นกที่กินแบบจิกกินทั้งผล เช่น นกเขาเปล้าธรรมดา นกขมิ้นท้ายทอยดำ นกเขียวคราม เป็นต้น

3. นกที่กินแบบค่อยๆ จิกกิน เช่น นกกาฝากก้นเหลือง นกเขียวก้านตองเล็ก นกมุ่นรกสีน้ำตาล เป็นต้น

ภาพที่ 5. แสดงพฤติกรรมการกินอาหารของนกในลักษณะต่าง ๆ

นอกจากนี้พฤติกรรมการใช้ประโยชน์ของนกแต่ละครั้ง มีลักษณะการเข้ามามีประโยชน์ที่แตกต่างกัน แบ่งเป็น 4 แบบ ดังนี้

1. นกที่เข้ามาเดี่ยวๆ เช่น นกขมิ้นท้ายทอยดำ นกโพระดกหูเขียว นกตีทอง เป็นต้น
2. นกที่เข้ามาเป็นคู่ เช่น นกกก เป็นต้น
3. นกที่เข้ามาเป็นฝูงขนาดเล็ก เช่น นกแก้ว นกขุนทอง นกปรอดเหลืองหัวจุก เป็นต้น
4. นกที่เข้ามาเป็นฝูงขนาดใหญ่ เช่น นกเขาเปล้าธรรมดา นกเขียวคราม เป็นต้น

2. กลุ่มสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม จากการศึกษาพบว่าสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม 12 ชนิด ที่มากินผลไทร แบ่งเป็นสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมที่ออกหากินตอนกลางวันมี 10 ชนิด ได้แก่ กระเรียนขนปลายหูสั้น กระรอกปลายหางดำ กระรอกหลากสี พญากระรอกดำ พญากระรอกบินหูดำหางสีเข้ม หมาไม่ อีเห็นเครือ ลิงกัง ชะนีธรรมดาและค้างแวนถิ่นใต้ กับสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมที่ออกหากินตอนกลางคืนมี 2 ชนิด ได้แก่ อีเห็นธรรมดาหรืออีเห็นข้างลายและลิงลม ส่วนใหญ่อีเห็นเครือจะออกหากินตอนกลางคืนมากกว่า แต่จากการศึกษาพบว่าอีเห็นเครือสามารถออกหากินผลไทรย่อยในตอนกลางวันด้วย นอกจากนี้ยังพบว่าสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมแต่ละชนิดจะเลือกใช้ประโยชน์จากผลไทรที่มีขนาด สีและรสชาติที่แตกต่างกัน โดยสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมส่วนใหญ่ชอบกินผลไทรที่มีขนาดกลางและขนาดใหญ่ สีม่วงแดงและสีเหลืองส้มและรสชาติค่อนข้างหวาน ได้แก่ ไทรกระเบื้องและไทรย่อย (ตารางที่ 8, 9, 10 และ 14) เมื่อเทียบกับอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมส่วนใหญ่ชอบกินผลไทรย่อยใบแหลม (Poonswad et al, 1998)

เมื่อนำจำนวนครั้งที่สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมเข้ามามีประโยชน์จากไทรในกลุ่มต่าง ๆ พบว่ามีความแตกต่างดังนี้

ขนาดของผลไทร (ตารางที่ 11)

กลุ่มผลไทรที่มีขนาดใหญ่ มีสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมเข้ามามีประโยชน์ ดังนี้ ค้างแวนถิ่นใต้ ชะนีมือขาว ลิงกัง อีเห็นเครือและกระรอกปลายหางดำ

กลุ่มผลไทรที่มีขนาดกลาง มีสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมเข้ามามีประโยชน์ ดังนี้ ลิงลม อีเห็นข้างลาย หมาไม่ พญากระรอกดำ พญากระรอกบินหูดำหางสีเข้ม กระรอกหลากสีและกระเรียนขนปลายหูสั้น

สีของผลไทร (ตารางที่ 12)

กลุ่มผลไทรที่มีสีม่วงแดง มีสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมเข้ามามีประโยชน์ ดังนี้ ค้างแวนถิ่นใต้ ชะนีมือขาว ลิงกัง อีเห็นข้างลาย อีเห็นเครือ พญากระรอกดำ กระรอกปลายหางดำและกระเรียนขนปลายหูสั้น

กลุ่มผลไทรที่มีสีเหลืองส้ม มีสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมเข้ามามีประโยชน์ ดังนี้ ลิงลม หมาไม่ พญากระรอกบินหูดำหางสีเข้มและกระรอกหลากสี

รสชาติของผลไทร (ตารางที่ 12)

กลุ่มผลไทรที่มีรสค่อนข้างหวาน มีสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมเข้ามามีประโยชน์ ดังนี้ ลิงกัง อีเห็นข้างลาย อีเห็นเครือ หมาไม่ พญากระรอกดำ กระรอกหลากสีและกระเรียนขนปลายหูสั้น กลุ่มผลไทรที่มีรสค่อนข้างเปรี้ยว มีสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมเข้ามามีประโยชน์ ดังนี้ ค้างแวนถิ่นใต้และกระรอกปลายหางดำ

ตารางที่ 15. แสดงลักษณะของผลไทรและชนิดของไทรส่วนใหญ่ที่สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมชอบกิน

ชนิดสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม	ลักษณะของผลไทรที่นกชอบกิน			ชนิดของไทร
	ขนาด	สี	รส	
ค้างแวนถิ่นใต้ (<i>Presbytis obscura</i>)	ใหญ่	เขียวเหลือง	ค่อนข้างเปรี้ยว	เลียบ
ชะนีมือขาว (<i>Hylobates lar</i>)	ใหญ่	ม่วงแดง	ฝาด	ไทรย้อย, ไทรลูงชน
ลิงกัง (<i>Macaca nemestrina</i>)	ใหญ่	ม่วงแดง	ค่อนข้างหวาน	ไทรย้อย
ลิงลม (<i>Nycticebus coucang</i>)	กลาง	เหลืองส้ม	ค่อนข้างหวาน	ไทรกระเบื้อง
อีเห็นข้างลาย (<i>Paradoxurus hermaphroditus</i>)	กลาง	ม่วงแดง	ค่อนข้างหวาน	ไทรย้อย, ไทรกระเบื้อง
อีเห็นเครือ (<i>Paguma larvata</i>)	ใหญ่	ม่วงแดง	ค่อนข้างหวาน	ไทรย้อย
หมาไม้ (<i>Martes flavigula</i>)	กลาง	เหลืองส้ม	ค่อนข้างหวาน	ไทรกระเบื้อง
พญากระรอกดำ (<i>Ratufa bicolor</i>)	กลาง	ม่วงแดง	ค่อนข้างหวาน	ไทรย้อย, ไทรกระเบื้อง
พญากระรอกบินหูดำหางสีเข้ม (<i>Petaurista philippensis</i>)	กลาง	เหลืองส้ม	ฝาด	<i>Ficus calophylla</i>
กระรอกหลากสี (<i>Callosciurus finlaysoni</i>)	กลาง	เหลืองส้ม	ค่อนข้างหวาน	ไทรกระเบื้อง
กระรอกปลายหางดำ (<i>Callosciurus caniceps</i>)	ใหญ่	ม่วงแดง	ค่อนข้างหวาน	ไทรย้อย
กระเล็นขนปลายหูสั้น (<i>Tamias mccllellandi</i>)	กลาง	ม่วงแดง	ค่อนข้างหวาน	ไทรย้อย, ไทรกระเบื้อง

จากการศึกษาพฤติกรรมการกินผลไทรของสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมสามารถแบ่งการกินได้ 3 แบบ ดังนี้

1. ใช้ขาหน้าเก็บผลไทรแล้วกินทั้งลูก ได้แก่ ชะนีธรรมดา ค่างแว่นถิ่นใต้ ลิงกังและลิงลม

2. ใช้ขาหน้าเก็บผลไทรแล้วแกะกิน ได้แก่ พญากระรอกดำ พญากระรอกบินหูดำหางสีเข้ม กระรอกหลากสี กระรอกปลายหางดำ และกระเล็นขนปลายหูสั้น

3. ใช้ปากเก็บผลไทรแล้วกินทั้งลูก ได้แก่ อีเห็นข้างลาย อีเห็นเครือ และหมาไม้

ภาพที่ 6. แสดงพฤติกรรมการกินอาหารของสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมในลักษณะต่างๆ

นอกจากนี้พฤติกรรมการเข้ามาใช้ประโยชน์ของสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมในแต่ละครั้ง แบ่งเป็น

1. สัตว์ที่เข้ามาเดี่ยวๆ ได้แก่ ลิงกัง อีเห็นเครือ พญากระรอกดำ พญากระรอกบินหางสีเข้ม กระรอกหลากสี กระรอกปลายหางดำและกระเล็นขนปลายหูสั้น
2. สัตว์ที่เข้ามาเป็นคู่ ได้แก่ ลิงลม อีเห็นข้างลายและหมาไม้
3. สัตว์ที่เข้ามาเป็นฝูง ได้แก่ ชะนี มี 3 ตัว/ฝูง และค่างแว่นถิ่นใต้ มีประมาณ 8-14 ตัว/ฝูง

สรุปผลการศึกษา

จากการศึกษาไทรทั้ง 12 ชนิด พบไทรที่ให้ผลผลิตมากที่สุด ได้แก่ ไทรย้อยใบแหลม ไทรย้อยใบทู่และไทรกระเบื้อง ตามลำดับ ไทรที่มีระยะเวลาการออกผลแต่ละครั้งนานที่สุด ได้แก่ ไทรย้อยและไทรเลียบ และไทรที่มีจำนวนครั้งของการออกผลมากที่สุดในรอบปี ได้แก่ ไทรกร่าง ไทรย้อย ไทรเลียบ ตามลำดับ จากการศึกษการใช้ประโยชน์ของนกส่วนใหญ่ชอบกินกลุ่มผลไทรที่มีขนาดเล็กมากที่สุด รองลงมาคือกลุ่มผลไทรขนาดใหญ่และกลุ่มผลไทรขนาดกลาง ตามลำดับ นกส่วนใหญ่ชอบกินกลุ่มผลไทรที่มีสีม่วงแดงมากที่สุดและเข้ามาใช้ประโยชน์บ่อยที่สุด รองลงมาคือสีเหลือง สีเหลืองส้มและสีเขียวเหลือง ตามลำดับ นกส่วนใหญ่ชอบกินผลไทรที่มีรสจืดมากที่สุดและเข้ามาใช้ประโยชน์บ่อยที่สุด

รองลงมาคือรสค่อนข้างหวาน รสค่อนข้างเปรี้ยวและรสฝาด ตามลำดับ นกที่เข้าไปใช้ประโยชน์ในต้นไทร บ่อยที่สุด ได้แก่ นกปรอดเหลืองหัวจุก นกเขียวคราม นกโพระดกหูเขียว ตามลำดับ จากการศึกษาการใช้ประโยชน์ของสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมชอบกินผลไทรที่มีขนาดใหญ่มากที่สุด รองลงมาคือกลุ่มผลไทร ขนาดกลางและขนาดเล็ก ตามลำดับ สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมชอบกินกลุ่มผลไทรที่มีสีม่วงแดงมากที่สุดและเข้ามาใช้ประโยชน์บ่อยที่สุด รองลงมาคือสีเขียวเหลือง สีเหลืองส้มและสีเหลือง ตามลำดับ สัตว์เลี้ยงลูก ด้วยนมชอบกินผลไทรที่มีรสค่อนข้างหวานมากที่สุดและเข้ามาใช้ประโยชน์บ่อยที่สุด รองลงมาคือผลไทร ที่มีรสเปรี้ยว รสจืดและรสฝาด ตามลำดับ สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมที่เข้าไปใช้ประโยชน์ต้นไทรบ่อยที่สุด ได้แก่ กระรอกปลายหางดำ กระเรียนขนปลายหุส้นและค้างแว่นถิ่นใต้ ตามลำดับ และที่สำคัญจากการศึกษาไทร ที่เหมาะต่อการกระจายพันธุ์เพื่อเป็นอาหารให้แก่สัตว์ป่ามากที่สุด ได้แก่ ไทรย้อยใบแหลมและไทรย้อย

เอกสารอ้างอิง

- จารุจินต์ นภิตะภักฏ. 2543. คู่มือนกในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน. ส่วนอุทยานแห่งชาติ สำนักอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ กรมป่าไม้ และ องค์การพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์แห่งชาติ, กรุงเทพฯ.
- ภานุมาศ จันทรสุวรรณและศิริพร ทองอารีย์. 2549. ไม้สกุลไทรในป่าบาลา. สถานีวิจัยสัตว์ป่า ป่าพรุ- ป่าฮาลาบาลา สำนักอนุรักษ์สัตว์ป่า กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช, กรุงเทพฯ.
- สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, สาขาวิจัยสิ่งแวดล้อมและทรัพยากร.
2535. แผนแม่บทอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานจังหวัดเพชรบุรี/จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ (ฉบับ ข้อมูลพื้นฐาน).
- อุทัย ตรีสุคนธ์. 2543. นกในป่าแก่งกระจาน รายชื่อนกและคำแนะนำในการดูนก. สมาคมอนุรักษ์ นกและธรรมชาติแห่งประเทศไทย, กรุงเทพฯ.
- Poonswad P, Chuailua P, Plongmai K, Nakkuntod S. 1998. Phenology of some Ficus species and utilization of Ficus sources in Khao Yai National Park, Thailand. p 227-244. In Poonswad, P. (ed). The Asian Hornbills: Ecology and Conservation; Bangkok. Thai Studies in Biodiversity No. 2: 1-336 p
-